

Quaderns literaris

Ésser i creure, estar i parlar

Josep Maria Ripoll

Al final del que seria el seu darrer llibre de contes, *El libro de arena*, Jorge Luis Borges incloua un epíleg en substitució de l'habitual pròleg del principi, amb la justificació següent: "Prologar cuentos no leídos aún es tarea casi imposible, ya que exige el análisis de tramas que no conviene anticipar. Prefiero por consiguiente un epílogo". Des que, en uns anys joves que ja sento remots, vaig descobrir, fascinat, l'univers llibresc, infinit i metafísic de Borges a través d'aquest llibre, m'han semblat sempre més recomanables els epílegs, que recapitulen, que no pas els pròlegs, que anticipen. L'atzar, que tan sovint regeix borgianament les nostres vides, ha volgut, però, que, en poc temps de diferència, dos poetes a qui aprecio en l'ordre personal i considero en el literari m'hagin encarregat sengles pròlegs en els quals per força m'ha calgut anticipar, sinó trames, sí com a mínim alguns dels trets fonamentals de les obres a presentar. Es tracta de Josep Romeu i Figueras amb *Ésser i estar* i de Josep Gerona amb *Quan deixaré de creure*, dos autors i dues obres ben diferents per raons múltiples, emparentats només, de forma ben casual pel fet, òbviament secundari, de tenir un prologuista comú.

És curiós, però, de constatar com aquest mateix atzar ens fa descobrir, de vegades, afinitats casuals entre obres i autors de característiques ben diverses. Josep Romeu i Josep Gerona pertanyen a generacions molt allunyades en el temps –el primer és

nascut l'any 17, el segon el 56-, tenen una formació prou diferent –l'un és fillòleg, l'altre llicenciat en història- i ocupacions només en aparença similars –l'un va ser, fins a la jubilació, professor universitari, l'altre és professor d'institut. A més, un s'ha dedicat a l'erudició –és conegut com a medievalista i estudiós de la literatura popular- i l'altre a la pintura. Per si tot plegat fos poc, Romeu té darrera seu una carrera de poeta força dilatada, mentre que Gerona publica tot just el primer llibre. Però les coincidències –a part de les anecdòtiques, com el nom de font-comencen en el fet que tots dos s'aparten de les tendències habituals en poesia per tal d'assajar sengles camins propis, força apartats del que ha estat la tradició moderna que abasta des de les primeres avantguardes fins –per marcar una línia cronològica més o menys clara- els anys setanta. Tots dos afirmen la necessitat de creure en alguna cosa, més enllà del nihilisme: Romeu, des d'una tradició cristiana i humanista, ens parla de "l'alt redreç/ d'una redempció de cos i ànima", mentre que Gerona, molt més escèptic, parteix del vers de Blai Bonet "Mentider és qui no creu, i tot jo crec", de sentit ampli i ambigu, i ironitza amb el sentit de "creure" que fa uns anys equivalia, popularment, a "obeir".

D'altra banda, tant l'un com l'altre presenten un cert vessant crític o social en alguns dels poemes: si Romeu es queixa de la Barcelona del canvi, de les desigualtats socials o de les trivialitats amb què la majoria s'entreté, Gerona al·ludeix amb sarcasme a l'OTAN i la guerra dels Balcans, es riu de la publicitat o reprova els mals vicis de les dretes i les esquerres. Mentre Romeu elogia l'individu - "enyoro el tremp de les venes/ de l'home distint i personal"-, Gerona es manifesta, en una citació de Paul Celan, "amb els perseguits en tardana, no/ callada, / radiant/ unió".

Es tracta, doncs, encara que des de perspectives diferents, de dos reculls de poemes que mantenen, en alguna de les seves parts, un lligam molt directe amb l'actualitat, sovint des de la dissidència explícita. També el passat, però, és objecte de revisió: en el cas de Gerona, l'entorn físic i moral de la infantesa es recrea amb una actitud crítica que exclou la simple complaença nostàlgica –"d'aquesta part/ damnada de la terra/ n'era víctima/ i ara en sóc botxí"-, i en el de Romeu s'inclou una primera part, molt breu, d'impressions de viatge, en què el record de les ciutats estimades s'associa a les seves connotacions culturals. La recreació del passat es vincula, doncs, en tots dos casos, a la d'uns paisatges –pel que fa a Gerona, relacionables amb les seves facetes de pintor i dibuixant- que no són només físics.

Ara bé: per damunt de les diferències –clares- i de les analogies –molt menys òbvies- que els separen o que els uneixen, tots dos llibres evidencien el final d'una modernitat militant, ja anunciat per Octavio Paz a l'assaig *Los hijos del limo* l'any 72 -"vivimos el fin de la idea de arte moderno", hi deia entre moltes altres coses-, i que

RADIO
GRAU
DIGITAL • MÚSICA • VIDEO
ELECTRODOMÈSTICS • INFORMÀTICA

 eurojet
VIATGES

Passeig Manresa, 26 • SABADELL
Tel. 937 272 070 • Fax 937 273 113
TERRASSA • BARCELONA
HOSPITALET • TARRAGONA

Ben-Net
CENTRE DE NETEGES, S.A.

TEL. 93 723 72 00 - FAX 93 723 65 47
SABADELL

aquí ens va arribar una mica més tard per les raons pròpies del moment. L'obsessió per la novetat d'uns anys enrera ha donat pas a una multiplicació de poètiques purament personals, difícilment adscriuibles a grans tendències o grups generacionals, i que recreen tradicions diverses des d'un cert eclecticisme. A partir de la base que cal "creure" en alguna cosa —ni que sigui en el llenguatge— per tal de crear, el poema és perquè, simplement, i per damunt dels dubtes d'alguns postmallarmeans, el poeta ha parlat —i Carles Riba anà, en aquesta línia, més enllà en deixar escrit un suggestiu "he cregut perquè he parlat". Josep Romeu des d'un humanisme sovint apassionat, Josep Gerona des

d'un major distanciament, parlen perquè creuen —o creuen perquè parlen— tot partint d'una afirmació de l'ésser que comporta una rotunda voluntat d'estar, de sentir-se part del món extern ni que sigui a través de la paraula poètica. Sigui com vulgui, després d'haver prologat *Ésser i estar* i *Quan deixaré de creure*, només em caldria ara invitar el lector a deixar-se endur per uns versos que, tal i com volia Borges, les presentacions no poden esgotar. No cal dir que si, després de la lectura d'ambdós llibres, emparentats per un pur atzar, algun lector volgués encara retornar a aquest article que els compara, jo estaria ben content d'haver-lo fet recapitular. Com en un epíleg.

Josep Romeu i Figueras,
Ésser i estar,
Pagès editors., Lleida, 2000.

Josep Gerona,
Quan deixaré de creure,
Viena, Barcelona, 2000.

La Granja del Pas. Josep Gerona (1999).

JOIERIA SENSERRICH

de Teresa Senserrich
CASA FUNDADA EN 1882

Sant Quirze, 17 • Tel. 93 725 75 96
08201 SABADELL

JJA COMERCIAL ALEMANY

CENTRE DE JARDINERIA,
AGRICULTURA i FORESTAL
Tallers i serveis postvenda

Ctra. Barcelona, 22-26
Tel. 93 725 63 95
SABADELL

Interiors

"tot un estil"

MOBLE DISSENY
I DECORACIÓ

Sant Cugat, 11 - SABADELL